

ANNA JANUCHTA-SZOSTAK

Dr hab. inż. arch.
Politechnika Poznańska
Wydział Architektury
Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego
Email: eweclaw@poczta.onet.pl

ŚLAD TOŻSAMOŚCI WSPOMNIENIE O PROFESOR HANCE ZANIEWSKIEJ

TRACE OF IDENTITY IN REMEMBRANCE OF PROFESSOR HANKA ZANIEWSKA

STRESZCZENIE

Wspomnienie o Prof. dr hab. inż. arch. Hance Zaniewskiej wybitnej uczoney i wykładowczyni z zakresu architektury i urbanistyki.

ABSTRACT

A reminiscence of prof. dr hab. inż. arch. Hanka Zaniewska, an outstanding scholar and lecturer on architecture and urban design.

Kiedy odchodzi Człowiek, który był przyjacielem, autorytetem, „dobrym duchem”, podpora, świat się chwieje. Dla wielu z nas takim Człowiekiem była profesor Hanka Ludmiła Zaniewska, która zmarła w maju 2016 roku.

Była architektem i urbanistą, członkinią SARP i TUP, doświadczonym ekspertem w zakresie mieszkalnictwa i planowania przestrzennego¹. Przede wszystkim była kobietą-naukowcem, która poszerzała i propagowała wiedzę na temat przyjaznego ludziom i środowisku kształtowania przestrzeni.

Potrafiła uwrażliwiać otoczenie, w przystępny sposób przekazując wiedzę, doświadczenia i ponadczasowe wartości, na których wychowały się pokolenia studentów i doktorantów. Jako ekspert Polskiej Komisja Akredytacyjnej do Spraw Nauczania na kierunku Architektura i Urbanistyka, dbała o jakość kształcenia przyszłych architektów i urbanistów.

Karierę naukową rozpoczęła po ukończeniu studiów na Politechnice Warszawskiej (1964), gdy podjęła pracę w 1965 roku w Instytucie Budownictwa Mieszkaniowego w Warszawie (od 1968 Instytut Gospodarki Mieszkaniowej). W 1972 roku uzyskała stopień doktora nauk technicznych w Politechnice Gdańskiej, a w 1973 r. ukończyła roczne studium podyplomowe z zakresu planowania przestrzennego w *Centre de Recherche d'Urbanisme* w Paryżu. W 6 lat po doktoracie uzyskała habilitację w Akademii Rolniczej we Wrocławiu (1978). Tytuł naukowy profesora otrzymała w 2001 roku.

¹ W latach 1986–1996 była delegatką Polski w grupie roboczej ds. mieszkalnictwa Komitetu Osiedli Ludzkich ONZ. Pełniła też funkcję członkini Biura tego Komitetu podczas czterech kolejnych sesji plenarnych w latach 1992–1996. Brała udział jako członek delegacji rządowej w Konferencji Narodów Zjednoczonych HABITAT II w Stambule w 1996 roku. Od 2001 roku była członkinią Krajowego Sekretariatu HABITAT ds. monitorowania zmian w mieszkalnictwie.

Il. 1. Profesor Hanka Zaniewska podczas zorganizowanej przez nią konferencji z cyklu „Tożsamość miasta w dobie globalizacji”. Czarniejewo k/Poznań, 2008 r.

Ill. 1. Professor Hanka Zaniewska as the organizer in chief and as The Chair Lady, opening the annual conference “The identity of a city in the age of globalization”, held in Czarniejewo Palace near the city of Poznań, 2008

Pracowała w jednostkach badawczych i na wyższych uczelniach m.in. w Instytucie Kształtowania Środowiska w Warszawie (1974–1986), gdzie pełniła funkcje zastępcy dyrektora i sekretarza naukowego (1982–1985) oraz dyrektora naczelnego (1985–1986). W latach 1986–1990 była dyrektorem Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej w Warszawie. Wykładała na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej (1990–1996). W 1991 roku powróciła do Instytutu Gospodarki Mieszkaniowej w Warszawie, w którym była kierownikiem zakładu (1991–2002), a następnie zastępcą dyrektora ds. naukowo-badawczych (1995–2002). Równolegle, w okresie 1996–2002, była kierownikiem Zakładu Budownictwa Wiejskiego na Wydziale Inżynierii i Kształtowania Środowiska w SGGW. Prowadziła zajęcia dydaktyczne na Międzywydziałowym Studium Gospodarki Przestrzennej SGGW (1998–2002) i w Wyższej Szkole Gospodarki Nieruchomościami w Warszawie. Od 2003 związała się z Instytutem Rozwoju Miast w Krakowie. W latach 2003–2014 była kierownikiem Zakładu Mieszkalnictwa w Warszawie, a w okresie 2011–2013 – zastępcą dyrektora ds. naukowo-badawczych. Przez 10 lat regularnie przyjeżdżała do Poznania, na Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej (2002–2012), gdzie była zatrudniona na stanowisku profesora zwyczajnego. W latach 2006–2011 pełniła funkcję dyrektora Instytutu Architektury i Planowania Przestrzennego. Od 2011 roku była profesorem zwyczajnym w Wyższej Szkole Ekologii i Zarządzania w Warszawie. Wykładała też na podyplomowych studiach gospodarki przestrzennej na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej.

Dorobek naukowy prof. Hanka Zaniewskiej obejmuje wiele projektów badawczych i ponad 200 publikacji. Jej zainteresowania naukowe koncentrowały się przede wszystkim wokół mieszkalnictwa i planowania przestrzennego, w tym programowania i modernizacji zabudowy mieszkaniowej², roli małych miast³ oraz zrównoważonego rozwoju⁴. W centrum Jej uwagi zawsze znajdował się człowiek. Wiele publikacji poświęciła zagadnieniom programowania i projektowania zabudowy mieszkaniowej dla ludzi starszych i ubogich⁵. Dostrzegała problemy osób bezradnych i wykluczonych grup społecznych. Ludzka wrażliwość z jednej strony i naukowa rzetelność z drugiej, umożliwiały jej

² Por.: Zaniewska H., Thiel M., *Mieszkalniowe obszary problemowe w miastach i na terenach popegeerowskich*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010.

³ W latach 1997–98 była kierownikiem projektu badawczego „Rola małych miast w kształtowaniu wiejskiej sieci osadniczej pod wpływem transformacji społeczno-gospodarczej”, którego efektem jest publikacja: Zaniewska H., *Polskie miasteczka w okresie transformacji społeczno-gospodarczej*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa 1998; Por. również: Zaniewska H., Borcz Z., Niedźwiecka-Filipiak I., Berek R., Thiel M., *Małe miasta, które uzyskały prawa miejskie w latach 1989–2011*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2013.

⁴ Por.: Zaniewska H., Kowalewski A.T., Thiel M., Berek R., *Zrównoważony rozwój osiedli i zespołów mieszkaniowych*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2008; Zaniewska H., *Osiedle mieszkaniowe w idei zrównoważonego rozwoju*. Seria: Architektura i Urbanistyka, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, 6/2006.

⁵ Por.: Zaniewska H. (red.), *Mieszkania starszych ludzi w Polsce. Sytuacja i perspektywy zmian*, IGM, Warszawa 2001; Zaniewska H. (red.), *Mieszkania dla ubogich w zrównoważonym rozwoju miast*, IRM, Kraków 2005.

trafną analizę zjawiska biedy i wykluczenia⁶ w okresie przemian ustrojowych i gospodarczych Polski, a pozycja i autorytet naukowy – pozwalały formułować wytyczne do kształtowania polityki mieszkaniowej⁷ i wskazywać zakres odpowiedzialności samorządów lokalnych.

Z troską przyglądała się przekształceniom polskich miast, niepokojącym zjawiskom chaosu przestrzennego i zatracania tożsamości kulturowej pod presją gospodarki rynkowej i uniwersalizmu rozwiązań architektonicznych. Zapoczątkowała na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej cykl konferencji poświęcony *Tożsamości miasta w dobie globalizacji*, który stał się ogólnokrajowym forum dyskusji na temat wpływu zjawiska globalizacji na architekturę i kształt przestrzeni miejskiej, na środowisko kulturowe i przyrodnicze zarówno metropolii i dużych miast, jak i miast średnich i małych⁸. Była redaktorem Zeszytów Naukowych Politechniki Poznańskiej z serii Architektura i Urbanistyka. Opiniowała liczne publikacje naukowe i prace badawcze.

⁶ Por.: Zaniewska H. (red.), *Bieda mieszkaniowa i wykluczenie. Analiza zjawiska i polityki*, IPiSS, Warszawa 2007; Zaniewska H., Thiel M., *Odpowiedzialność samorządu lokalnego w sprawach mieszkalnictwa. Zadania a realizacja*, Polityka społeczna, 2009.

⁷ Opracowana z Jej udziałem „Strategia mieszkaniowa gminy miejskiej” stała się podręcznikiem kształtowania polityki mieszkaniowej gmin. Por.: Strategia mieszkaniowa gminy miejskiej. Założenia, zakres, metoda, praca zbiorowa, IGM, Warszawa 1997.

⁸ M.in. Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (red.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Problemy tożsamości metropolii i dużych miast*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, seria Architektura i Urbanistyka, 18/2009, Wyd. Politechniki Poznańskiej; Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (red.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Architektura w kreacji tożsamości miasta*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, seria Architektura i Urbanistyka, 19/2209, Wyd. Politechniki Poznańskiej; Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (red.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Krajobraz przyrodniczo-kulturowy jako element tożsamości miast*, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, seria Architektura i Urbanistyka, 20/2009, Wyd. Politechniki Poznańskiej.

Była promotorem 6 prac doktorskich, recenzentką 13 prac doktorskich i 4 habilitacyjnych oraz autorką 7 opinii w postępowaniach o nadanie tytułu profesora.

Była kobietą silną, rzeczową, odpowiedzialną i konsekwentną. Pod surową powierzchownością, kryła się osoba z poczuciem humoru, życzliwa, pomocna, mądra i dobra – Człowiek myślący o innych i skoncentrowany na działaniu. Jej słowa – mówione i pisane – miały moc aktywizowania ludzi i transformacji otoczenia.

Hanka Zaniewska była mieszkanką i miłośniczką miasta Pyzdry. Jako córka znakomitego architekta, urbanisty, autora wybitnych książek – prof. dr inż. arch. Ignacego Felicjana Tłoczka, od dzieciństwa uwrażliwiona była na piękno architektury i krajobrazu.

Odeszła wspaniała Kobieta; pozostawiła liczne ślady swojego istnienia, osobowości i działania, które odcisnęła w historii Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej oraz wielu innych uczelni oraz instytucji naukowych. Zapisała bogatą kartę w rozwoju polskiej architektury i urbanistyki, która jest trwałym pomnikiem Jej dokonań. Pozostawiła ślady w sercach wielu ludzi i pozostanie w ich wdzięcznej pamięci⁹.

Dziękuję Pani Profesor
Anna Januchta-Szostak

⁹ Śp. prof. Hanka Zaniewska jest wielce zasłużona dla Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej i dla Komisji Urbanistyki i Architektury Oddziału PAN w Krakowie. Piastowała godność Przewodniczącej Polskiej Komisji Akredytacyjnej w odniesieniu do WAPK, z bardzo dobrymi konsekwencjami dla Wydziału. Wielokrotnie była wnikliwą i pozytywną recenzentką w postępowaniach doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich dotyczących pracowników WAPK. Brała aktywny udział w konferencjach zorganizowanych pod auspicjami WAPK i KUiA O/PAN w Krakowie. W imieniu naszego środowiska składamy Pani Profesor wyrazy najwyższego szacunku i wdzięcznej pamięci. [przyp. red. Teki].

TRACE OF IDENTITY IN REMEMBRANCE OF PROFESSOR HANKA ZANIEWSKA

When a Person – who was a friend, a figure of authority, a “good spirit” – passes away, the world shakes. For many of us, that Person was professor Hanka Ludmiła Zaniewska, who died in May of 2016.

She was an architect and an urban designer, a member of SARP and TUP, an experienced expert

in terms of residential architecture and spatial planning¹. First and foremost, she was a scholar, who

¹ In the years 1986–1996 she was the Polish delegate in the work group on residential matters at the Committee on Human Settlements of the UN. She also fulfilled the role of the

broadened and propagated knowledge on shaping space in a manner friendly to both people and the environment. She had the ability to make her listeners more sensitive, to easily transfer knowledge, experiences and timeless values, on which generations of students and doctoral students have been brought up on. As an expert of the Polish Accreditation Committee on Matters of Teaching Architecture and Urban Design, she tended to the quality of the education of future architects and urban designers.

She began her academic career after she had finished her studies at the Warsaw University of Technology (1964), enrolling at the Institute of Residential Architecture in Warsaw (the Institute of Residential Management from 1968). She was awarded the title of PhD architect at the Gdańsk University of Technology in 1972, while in 1973 she finished a year-long post-graduate course on spatial planning at the *Centre de Recherche d'Urbanisme* in Paris. She achieved her habilitation 6 years after her doctorate, at the Agricultural Academy in Wrocław (1978). She was awarded the academic title of professor in 2001.

She worked in academic facilities and universities, including, among others, the Institute of Environmental Design in Warsaw (1974–1986), where she was a vice-director and academic secretary (1982–1985) as well as head director (1985–1986). During the years 1986–1990 she was the director of the Institute of Spatial and Municipal Management in Warsaw. She gave lectures at the Faculty of Architecture of the Białystok University of Technology (1990–1996). In 1991 she returned to the Institute of Residential Management in Warsaw, within which she acted as a chair director (1991–2002), afterwards becoming a deputy director in charge of academic and research matters (1995–2002). At the same time, in the years 1996–2002, she was the director of the Rural Architecture Laboratory at the Faculty of Engineering and Environmental Design at the Warsaw University of Life Sciences. She taught at the Spatial Management Studies at the Warsaw University of Life Sciences (1998–2002) and at the Real Estate University in Warsaw. After 2003 she was associated with the Institute of City Development in Kraków. In the years 2003–2014 she was the director of the Chair of Residential Architecture in Warsaw, and in the period between 2011–2013 – the deputy of the director in charge of academic and research matters.

member of the Bureau of this Committee during four successive plenary sessions in the year 1992–96. She took part as a member of the government delegation in the UN HABITAT II Conference in Istanbul in 1996. From 2001 she was a member of the National Habitat Secretariat in charge of monitoring changes in residential matters.

She regularly travelled to Poznań for 10 years, to the Faculty of Architecture of the Poznań University of Technology (2002–2012), where she was employed as a full professor. In the years 2006–2011 she fulfilled the role of the director of the Institute of Architecture and Spatial Planning. After 2011 she was a full professor at the University of Ecology and Management in Warsaw. She also gave lectures at postgraduate studies in spatial management at the Faculty of Architecture of the Warsaw University of Technology.

The scientific work of professor Hanka Zaniewska includes numerous research projects and over 200 publications. Her scientific interests were focused first and foremost on residential matters and spatial planning, including the programming and modernisation of residential buildings², the role of small towns³ and sustainable development⁴. Man was always at the centre of her attention. She devoted numerous publications to matters of programming and designing residential buildings for older people and the poor⁵. She was aware of the problems of the powerless and of excluded social groups. Human sensitivity on the one hand and scientific professionalism on the other allowed her to accurately analyse the phenomena of poverty and social exclusion⁶ in the period of political and economic transformation

² Cf.: Zaniewska H., Thiel M., *Mieszkaniowe obszary problemowe w miastach i na terenach popegeerowskich*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2010.

³ In the years 1997–98 she was the director of the „Rola małych miast w kształtowaniu wiejskiej sieci osadniczej pod wpływem transformacji społeczno-gospodarczej” research project („The Role of Small Towns in the Shaping of the Rural Settlement Network Under the Influence of Social and Economic Transformation” in English – transl. note), the effect of which was the publication: Zaniewska H., *Polskie miasteczka w okresie transformacji społeczno-gospodarczej*, Instytut Gospodarki Mieszkaniowej, Warszawa 1998; Por. również: Zaniewska H., Borcz Z., Niedźwiecka-Filipiak I., Berek R., Thiel M., *Małe miasta, które uzyskały prawa miejskie w latach 1989–2011*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2013.

⁴ Cf.: Zaniewska H., Kowalewski A.T., Thiel M., Berek R., *Zrównoważony rozwój osiedli i zespołów mieszkaniowych*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków 2008; Zaniewska H., *Osiedle mieszkaniowe w idei zrównoważonego rozwoju*. Architecture and Urban Design series, Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej, 6/2006.

⁵ Cf.: Zaniewska H. (ed.), *Mieszkania starszych ludzi w Polsce. Sytuacja i perspektywy zmian*, IGM, Warszawa 2001; Zaniewska H. (ed.), *Mieszkania dla ubogich w zrównoważonym rozwoju miast*, IRM, Kraków 2005.

⁶ Cf.: Zaniewska H. (ed.), *Bieda mieszkaniowa i wykluczenie. Analiza zjawiska i polityki*, IPiSS, Warszawa 2007; Zaniewska H., Thiel M., *Odpowiedzialność samorządu lokalnego w sprawach mieszkalnictwa. Zadania a realizacja*, POLITYKA SPOŁECZNA 2009.

in Poland, while her position and scientific authority made it possible for her to formulate guidelines for the shaping of residential policy⁷ and point out the scope of responsibility of local governments.

She looked with concern at the changes going on in Polish cities, the worrying phenomena of spatial chaos and the loss of cultural identity under the pressure of the market economy and the universalism of architectural solutions. She began a cycle of conferences at the Faculty of Architecture of the Poznań University of Technology devoted to the identity of the city in a period of globalization (*Tożsamości miasta w dobie globalizacji* in Polish), which became a national forum for discussions on the topic of the influence of the phenomenon of globalization in architecture and the shape of urban space, on the cultural and natural environment of metropolises as well as of large, medium and small cities alike⁸. She was the editor of the Architecture and Urban Design section of Papers on Science – Poznań University of Technology (in Polish *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej*, She was the supervisor of 6 doctoral theses, a reviewer of 13 doctoral theses and 4 habilitation theses, as well as the author of 7 expertises in the proceedings for the granting of the title of professor.

She was a strong, practical, responsible and consistent woman. Under a veneer of roughness there was a person with a sense of humour, who was kind, helpful, wise and good – a Person that kept others in mind and was concentrated on action. Her words – both spoken and written – had the power to galvanize people and transform the environment.

Hanka Zaniewska was a resident and was in love with the town of Pyzdry. As the daughter of an excellent architect, urban designer and author of outstanding books – prof. PhD ing. arch. Ignacy Felicjan Tłoczek, she had been sensitive to the beauty of architecture and the landscape since childhood.

A wonderful Woman has passed; she left behind numerous traces of her existence, personality and work, with which she had made her mark on the history of the Faculty of Architecture of the Poznań University of Technology as well as many other universities and academic institutions. She has written an outstanding page in the book of the development of Polish architecture and urban design, which is a lasting monument to Her work. She has left her mark in the hearts of many people and will remain in their good memory⁹.

Dear Lady Professor, we Thank You
Anna Januchta-Szostak

⁷ The “Strategia mieszkaniowa gminy miejskiej” (“The Residential Strategy of a Municipality” in English, transl. note), which was a work that she participated in, became a handbook of shaping the residential policy of communities. Cf.: *Strategia mieszkaniowa gminy miejskiej. Założenia, zakres, metoda*, praca zbiorowa, IGM, Warszawa 1997.

⁸ Among others: Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (ed.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Problemy tożsamości metropolii i dużych miast*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej*, seria Architektura i Urbanistyka, 18/2009, Wyd. Politechniki Poznańskiej; Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (ed.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Architektura w kreacji tożsamości miasta*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej*, seria Architektura i Urbanistyka, 19/2009, Wyd. Politechniki Poznańskiej; Zaniewska H., Januchta-Szostak A. (ed.), *Tożsamość miasta w dobie globalizacji. Krajobraz przyrodniczo-kulturowy jako element tożsamości miast*, *Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej*, seria Architektura i Urbanistyka, 20/2009, Wyd. Politechniki Poznańskiej.

⁹ The late professor Hanka Zaniewska has greatly honoured the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology and the Urban Design and Architecture Committee of the Krakow Chapter of PAN in Krakow. She held the office of the Head of the Polish Accreditation Committee for the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology, with very good consequences for the Faculty. She proved to be an inquisitive and positive reviewer in doctoral, habilitation and professorial proceedings regarding the employees of the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology. She took on an active role in the conferences that had been organized under the auspices of the Faculty of Architecture of the Cracow University of Technology and the Committee on Urban Design and Architecture of the Polish Academy of Sciences Krakow Chapter. On behalf of all of us, we would like to express our highest respect for the Professor and state that we will keep her in good memory [Journal editor’s note].